

Cultuur- en erfgoedprogramma 2020 – 2023 'Voor Jong en Altijd' en Steun- en herstelpakket

Tussentijdse evaluatie: bevindingen

December 2022

Contactgegevens

2022

Annelies van der Horst

avanderhorst@dsp-groep.nl

Yan Crabbendam

ycrabbendam@dsp-groep.nl

Ronald Nijboer

rnijboer@dsp-groep.nl

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Terugkijken	6
2.1	Cultuur- en erfgoedprogramma 2020 – 2023 ‘Voor Jong en Altijd’	6
2.2	Steun- en herstelpakket	9
3	Vooruitkijken	13

1 Inleiding

In mei 2020 stelde de provincie Utrecht het Cultuur- en erfgoedprogramma 2020 – 2023 'Voor Jong en Altijd' vast, in juli 2020 aangevuld met een Steun- en herstelpakket voor de cultuur- en erfgoedsector. De invulling van het Steunpakket sloot aan bij het cultuur- en erfgoedbeleid.

In maart 2022 is het Steun- en herstelpakket uitgebreid met 2 miljoen euro voor de periode 2022-2023. Redenen om het Steun- en herstelpakket uit te breiden waren de nog altijd grote zorgen over het culturele leven en de effecten van de crisis. Naast de uitvoering van het Steun- en herstelpakket startte de provincie Utrecht met de voorbereidingen voor de invulling van het nieuwe cultuur- en erfgoedbeleid voor 2025-2028. Het huidige Cultuur- en erfgoedprogramma 2020-2023 is afgelopen november met één jaar verlengd tot en met 2024.

De provincie heeft DSP-groep gevraagd voor het tussentijds evalueren van het Steun- en herstelpakket en het reguliere cultuur- en erfgoedbeleid. Naast suggesties voor de verdere invulling van de uitvoering voor 2023 en 2024, bevat het onderzoek aanbevelingen voor de nieuwe beleidsperiode.

Uitvoering onderzoek

DSP-groep analyseerde documentatie, nam interviews af met cultuur- en erfgoedorganisaties, bestuurders van gemeenten en provincie en organiseerde aftrap- en duidingssessies met beleidsadviseurs van de clusters cultuur en erfgoed van de provincie. Tevens begeleidde DSP-groep tien themasessies met vertegenwoordigers van culturele- en erfgoedorganisaties en van gemeenten.

Bespiegeling vooraf

In de tussenevaluatie hebben wij onderzocht of de doelen van Het Cultuur- en erfgoedprogramma en die van het Steun- en herstelpakket - tussentijds - zijn behaald en wat de bijdrage van het Steun- en herstelpakket aan de uitvoering van het Cultuur- en erfgoedprogramma is geweest. Ook zijn we nagegaan welke veranderingen op de korte termijn en op de langere termijn doorgevoerd zouden kunnen worden om het cultuur- en erfgoedbeleid verder te verbeteren.

De evaluatie van de doelen hebben wij voor het Cultuur- en erfgoedprogramma en voor het Steun- en herstelpakket apart uitgevoerd. In de praktijk van de afgelopen twee jaar zijn het echter twee zijden van dezelfde munt omdat de uitvoering van het beleid gesteund wordt door de regelingen uit het Steun- en herstelpakket. Door de sector gericht te ondersteunen en te versterken komen immers ook de doelen van beleid weer naderbij. Bij het formuleren van de aanbevelingen hebben we er daarom zoveel mogelijk voor gekozen om beleid en Steun- en herstelpakket te integreren.

Over het geheel kunnen we stellen dat de uitvoering van het Cultuur- en erfgoedprogramma goed verloopt, slechts op een paar kleinere onderdelen constateren wij enige vertraging die grotendeels en met gerichte inzet van het Steun- en herstelpakket weer ingelopen wordt.

Leeswijzer

De opzet, uitvoering en uitkomsten van de tussenevaluatie van het Cultuur- en erfgoedprogramma en het Steun- en herstelpakket worden verwerkt in een rapportage. De voor u liggende notitie is een uitgebreide samenvatting van de bevindingen. In hoofdstuk 2 van deze notitie kijken wij terug op de uitvoering van het programma en daarna op die van het Steun- en herstelpakket. In hoofdstuk 3 'Vooruitkijken' staan de aanbevelingen voor de korte (tot en met 2024) en de langere termijn (vanaf 2024).

2 Terugkijken

2.1 Cultuur- en erfgoedprogramma 2020 – 2023 'Voor Jong en Altijd'

Het cultuur- en erfgoedbeleid van de provincie Utrecht is vastgelegd in het beleidsprogramma 'Voor Jong en Altijd', voor de periode 2020-2023. In november 2022 is die periode verlengd tot en met 2024. Op 3 juni 2020 stelden Provinciale Staten het Cultuur- en erfgoedprogramma vast.

Het hoofddoel van het cultuur- en erfgoedbeleid van de provincie Utrecht is:

Bijdragen aan de toegankelijkheid van cultuur en de instandhouding van waardevol erfgoed, zodat bewoners en bezoekers van de provincie Utrecht hiervan kunnen leren en genieten.

De doelen van het Cultuur- en erfgoedprogramma zijn als volgt samengevat:

Hoofddoel:

Bijdragen aan de toegankelijkheid van cultuur en de instandhouding van waardevol erfgoed, zodat bewoners en bezoekers van de provincie Utrecht hiervan kunnen leren en genieten.

Beleidsdoel A: Versterken van de culturele infrastructuur

1. **Cultuureducatie aanbieden** zodat alle scholieren kennismaken met kunst, media en erfgoed.
2. **Bibliothekenetwerk faciliteren** om de bibliotheken toegankelijk te houden voor iedereen.
3. **Festivals laten floreren** zodat iedereen kan deelnemen aan kunst en cultuur.
4. **Het cultuurprofiel van Utrecht verstevigen** in samenwerking met gemeenten en partners.

Beleidsdoel B: Behouden, benutten en beleven van cultureel erfgoed

1. **De kwaliteit van de leefomgeving versterken** met cultuur en erfgoed, zodat mensen zich hier thuis voelen.
2. **Monumenten duurzaam restaureren en gebruiken** om ze voor toekomstige generaties te behouden.
3. **Utrechts erfgoed beheren en bekend maken** als bron van kennis en verhalen voor een breed en divers publiek.

Beleidsdoel A 1 tot en met 4 en Beleidsdoel B 1 tot en met 3 zijn de programmalijnen waarlangs het beleid wordt uitgevoerd. De programmalijnen A 4 en B 3 bevatten een verzameling van inhoudelijke doelen zoals

bijvoorbeeld cultuurparticipatie en talentontwikkeling in A4 en kasteel- en streekmusea en archeologie in B3.

De totale begroting zag er per jaar als volgt uit (bedragen x 1.000):

2020	€ 14.035
2021	€ 15.586
2022	€ 15.561
2023	€ 15.591

2.1.1 Resultaten 2020 - 2022

In de tussenevaluatie zijn we nagegaan in hoeverre de doelen van het Cultuur- en erfgoedprogramma op schema liggen, dus of verwacht kan worden dat de doelen aan het einde van de looptijd van het Cultuur- en erfgoedprogramma zijn behaald. Daarbij zien we dat het bereik van de doelen inderdaad op schema ligt en de uitvoering van het Cultuur- en erfgoedprogramma inderdaad 'bijdraagt aan de toegankelijkheid van cultuur en de instandhouding van waardevol erfgoed, zodat bewoners en bezoekers van de provincie Utrecht hiervan kunnen leren en genieten'.

Op slechts een beperkt aantal onderdelen van de zeven programmalijnen is dat wat minder het geval en we zien dat daar vaak een logische verklaring voor is. De belangrijkste verklaring is het effect van de coronamaatregelen die tot een sluiting leidden van een groot deel van de cultuur- en erfgoedsector en de gevolgen van corona die tot op de dag van vandaag effect hebben. Ook andere externe factoren spelen een rol, denk bijvoorbeeld aan de grote druk op de openbare ruimte en de daar aanwezige erfgoedwaarden.

Waar het bereik van de doelen van het Cultuur- en erfgoedprogramma langzamer verliep door de coronamaatregelen heeft het Steun- en herstelpakket juist een extra steun en een impuls aan de sector kunnen geven. Zie daarvoor 2.2.

De partnerinstellingen van de provincie spelen een belangrijke rol in de uitvoering en het behalen van de doelen uit het programma. Zij vormen de schakel tussen de provincie en de cultuur- en erfgoedsector. De samenwerking tussen de provincie en de partnerinstellingen verloopt goed, mede hierdoor ligt het bereiken van de doelen nog steeds op koers. De samenwerking is geïntensiveerd door het Steun- en herstelpakket, zie hoofdstuk 2.2.

We vatten de bevindingen per programmalijn samen:

Cultuureducatie aanbieden

Het beleidsdoel ligt op schema want Kunst Centraal bereikt met de programma's cultuureducatie voor het onderwijs 90% van de scholen voor het primair onderwijs in de provincie. Ook heeft Kunst Centraal de

afgelopen tijd aangetoond snel op nieuwe ontwikkelingen (digitalisering, diversiteit en inclusie) in te kunnen spelen. Voor het Voortgezet Onderwijs (met nadruk op VMBO) is in deze beleidsperiode een pilotprogramma gestart. Dit pilotprogramma is nog in ontwikkeling, reden hiervoor is dat de behoefte van de scholen aan ondersteuning niet geheel aansloot bij het aanbod uit het pilotprogramma. Het pilotprogramma is daarom op onderdelen aangepast en met dit aangepaste aanbod bereikt Kunst Centraal 54% van de scholen.

Bibliotheken faciliteren

Het bereik van dit beleidsdoel loopt wat betreft de (wettelijke) basistaken van BISC op schema. Kijkend naar het gehele bibliothekennetwerk in de provincie dan zien we twee ontwikkelingen die van invloed zijn op de provinciale doelen: (1) in het bibliothekennetwerk in de provincie zijn in twee gemeenten 'witte vlekken' ontstaan. Mede dankzij de inzet van de provincie en BISC heeft een van deze twee gemeenten inmiddels weer een bibliotheekvoorziening. (2) De gewenste ontwikkeling naar de brede maatschappelijke bibliotheek verloopt langzamer dan gewenst.

Festivals laten floreren

Aan de voorwaarden om het beleidsdoel te kunnen halen is voldaan, want 27 festivals in de provincie hebben een vierjarige provinciale subsidie ontvangen. En de festivals – groot en klein - werken in het UFO samen op het gebied van kennisdeling en netwerkvorming (waaronder marketing en educatie). De festivals zelf zijn hard geraakt door de coronacrisis en de bijbehorende maatregelen, zij hebben daardoor afhankelijk van de coronamaatregelen hybride, fysiek of niet plaatsgevonden. En zij hebben daardoor hun bijdrage aan de ontwikkeling van (jong) talent en aan recreatie en toerisme in die periode minder kunnen realiseren. Ondanks alle beperkingen zijn de festivals er in meer of mindere mate in geslaagd publiek en programma bij elkaar te brengen.

Het Cultuurprofiel van Utrecht verstevigen

De samenwerking en afstemming tussen provincie en gemeenten en met de cultuursector hebben in de afgelopen periode een fikse impuls gekregen. Dat geldt voor de samenwerking bij de uitvoering van het Cultuurprofiel en het geldt voor de afstemming van (vooral) het cultuurbeleid tussen de provincie en alle gemeenten in de provincie.

Het bereik van de doelen van cultuurparticipatie heeft vertraging opgelopen door de coronamaatregelen, inmiddels vindt hier een inhaalslag op plaats. Voor het stimuleren van cultuurparticipatie is onder andere een provinciaal netwerk in opbouw bestaande uit verbinders (zoals cultuurmakelaars, scouts) die op lokaal niveau cultuurparticipatie ondersteunen. Het bereik van de doelen van het beleid voor talentontwikkeling ligt op schema, de betrokken instellingen en de makers hebben hinder ondervonden van de coronamaatregelen waardoor de uitvoering van het beleid in de sector enige vertraging opliep. Voor talentontwikkeling verwijzen wij ook naar de regelingen uit het Steun- en herstellepakket (zie 2.2).

De kwaliteit van de leefomgeving versterken

Het bereik van dit beleidsdoel ligt op schema, de Cultuurhistorische Hoofdstructuur is vastgelegd in de provinciale Omgevingsvisie en interim Omgevingsverordening en de Cultuurhistorische Atlas is een

informatiebron voor gemeenten bij het opstellen van ruimtelijke plannen. De Hollandse Waterlinies en de Neder-Germaanse Limes zijn in 2021 benoemd tot UNESCO Werelderfgoed. Het STAMU ondersteunt de gemeenten bij de uitvoering van hun wettelijke erfgoedtaken.

De erfgoedwaarden (met name cultuurlandschap en archeologie) staan echter onder grote druk door de grote ruimtelijke ontwikkelingen (woningbouw, energietransitie, klimaatadaptatie). Bij gemeenten ontbreekt het steeds meer aan voldoende capaciteit en kennis om de wettelijke taken uit te voeren en erfgoedwaarden te borgen in de planvorming.

Monumenten duurzaam restaureren en gebruiken

Het bereik van het doel ligt op schema, maar ook hier wordt de druk gevoeld van de grote ontwikkelingen. Het Fonds Erfgoedparels biedt soelaas bij de middelgrote restauratieopgaven, er blijft wel een knelpunt bij de grote restauratieopgaven bestaan.

Utrechts erfgoed beheren en bekend maken

Het bereik van het doel ligt op schema. In deze programmalijn gaat het vooral om erfgoed met een publieksfunctie. De betreffende organisaties hebben daardoor de effecten gevoeld van de coronamaatregelen. Dat geldt zowel voor het publieksbereik als voor de inzet van vrijwilligers. De projectsubsidies vanuit deze programmalijn maken het voor de provincie mogelijk om snel en adequaat op nieuwe vragen en ontwikkelingen in de erfgoedsector te reageren (varend erfgoed bijvoorbeeld). Het bijbehorend budget wordt elk jaar uitgeput. Voor het museumbeleid is de nota 'Beter in Verbinding, museumbeleid provincie Utrecht 2021 – 2025' vastgesteld.

2.2 Steun- en herstelpakket

Medio maart 2020 is de coronacrisis in Nederland losgebarsten. Deze heeft grote invloed gehad op de cultuur- en erfgoedsector, die op het hoogtepunt van de crisis alleen al voor schouwburgen, theaters, podia en musea naar schatting 4,6 miljoen euro schade¹ per maand leed. In het voorjaar van 2020 heeft de provincie 6 miljoen euro beschikbaar gesteld voor noodsteun aan de cultuur- en erfgoedsector. Tot januari 2022 zijn meer dan 200 verschillende instellingen in de gehele provincie Utrecht gesteund met het Steun- en herstelpakket.

Van de oorspronkelijke middelen resteerde op 1 januari 2022 nog 800.000 euro. Ondanks de toen aangekondigde versoepeling van de coronamaatregelen bleven er grote zorgen over het culturele leven. Het jaar startte met een lockdown, het was onduidelijk welke versoepelingen of nieuwe maatregelen in de toekomst zouden volgen en door de voortdurende onzekerheid en lockdowns was de sector financieel en mentaal uitgeput². Dat heeft de provincie doen besluiten om het Steun- en herstelpakket eenmalig uit te breiden met een laatste tranche van 2 miljoen euro voor 2022 en 2023. Daarbij zet de provincie in op het weerbaar en wendbaar maken van de sector voor een veranderde toekomst.

¹ Ontwerpbesluit Steunpakket cultuur- en erfgoedsector, 4 juni 2020.

² Uitbreiding Steun- en herstelpakket Cultuur en Erfgoed COVID-19, februari 2022.

2.2.1 Resultaten 2022

Uit de tussenevaluatie blijkt dat de cultuur- en erfgoedsector zeer te spreken is over de verschillende regelingen in het Steun- en herstelpakket. De provincie is bij het opstellen van de regelingen vraag- en oplossingsgericht te werk gegaan en heeft zo doelgericht en goed kunnen ondersteunen. Het gehele Steun- en herstelpakket gaf de partnerinstellingen van de provincie de mogelijkheid om tijdens corona de cultuur- en erfgoedsector te blijven ondersteunen. De erfgoedsector heeft naar verhouding minder een beroep hoeven doen op het Steun- en herstelpakket, de reden is dat een deel van deze sector geen publieksfunctie heeft. Naar verhouding heeft 'de regio' goed gebruik gemaakt van de regelingen.

Van het totaal begrote bedrag (2 miljoen euro) is 1,8 miljoen euro uitgegeven en daarmee is het beschikbare bedrag voor 2022 bijna uitgeput. In totaal hebben er in 2022 ongeveer 157 instellingen, initiatieven en makers ondersteuning ontvangen. We noemen hieronder de negen regelingen:

1. Steun partnerinstellingen (coulance en publieksinkomsten)
2. Ondersteuning bij terugkeer vrijwilligers (musea)
3. Stimuleren van alternatieve programmering (vervolg programmeringsregeling)
4. Garantieregeling festivals
5. Ondersteunen (jonge) talentvolle makers (nieuw werk/aanbod)
6. Ondersteunen programmering jonge makers bij podia (presentatie)
7. Innovatiefonds (samen met Culturele Stedelijke Regio Utrecht en private fondsen)
8. Bijdragen aan terugkeer van het publiek met kwalitatief publieksonderzoek
9. Versterken amateurleven (i.s.m. gemeenten)

Van zeven van de negen onderdelen waaruit het pakket in 2022 bestaat zijn de doelen bereikt. Er is veel gebruik gemaakt van de regelingen - ook buiten de steden - en van een groot aantal regelingen is het subsidieplafond bereikt. De sector is unaniem te spreken over de bijdrage die de regelingen hebben geleverd aan het in stand houden van de sector. De regelingen hebben de sector niet alleen in stand gehouden, maar er voor gezorgd dat (sommige) instellingen en makers stappen vooruit konden zetten. Bijvoorbeeld door versnelde digitalisering van aanbod, het uitvoeren van presentaties op nieuwe bijzondere locaties en het werven van nieuwe vrijwilligers.

De achtste regeling, het kwalitatief **publieksonderzoek** is uitgesteld. De reden hiervoor is dat de provincie de evaluatie van de regionale campagne Kickstart Cultuur wil afwachten. Vanuit het Cultuur- en erfgoedprogramma is, in samenwerking met Culturele Stedelijke Regio Utrecht, inmiddels wel gestart met het Culturele Doelgroepenmodel. De negende, het programma **Herstel amateurleven** is recent van start gegaan en daarom is het nog te vroeg om daar uitspraken over te doen.

Tabel 5.1 Realisatie onderdelen Steun- en herstelpakket 2022

Onderdelen	Realisatie 2022
Partnerinstellingen (schade)	€ 5.000
Partnerinstellingen (vrijwilligers, audiotour, marketing etc.)	€ 206.000
Programmeringsregeling	€ 552.000
Garantieregeling festivals	€ 84.000
Jonge makers (aanbod)	€ 281.000
Jonge makers (presentatieregeling)	€ 450.000
Innovatiefonds (CIPU)	€ 125.000
Herstel amateurleven	€ 50.000
Uitvoeringskosten	€ 65.000
Totaal 2022	€ 1.818.000

We lichten een paar resultaten van de regelingen eruit: de regeling waarmee **de partnerinstellingen** steun konden krijgen voor het ondersteunen van de cultuur- en erfgoedsector bij de inzet van vrijwilligers, marketing en digitalisering kwam goed van pas. Het gaf de partnerinstellingen de mogelijkheid om hun achterban bij te staan bij een steeds veranderende situatie: sluiting, hybride of gedeeltelijke opening en de heropening van de sector. Daarnaast hadden de partnerinstellingen baat bij de coulanceregeling waardoor de subsidie werd gecontinueerd ondanks de gewijzigde situatie.

De **programmeringsregeling** heeft de (regionale en stedelijke) theaters en podia geholpen om te blijven programmeren en open te blijven waardoor meer medewerkers (ZZP) zijn doorbetaald (bijdrage aan *Fair Pay* in de cultuursector) en ook nieuw aanbod kansen heeft gekregen. Met de **garantieregeling festivals** zijn kleinere festivals in de regio en in Amersfoort en Utrecht ondersteund die elders geen coronasteun konden krijgen. De regeling voor **talentvolle makers** wordt uitgevoerd door productiehuzen die op deze manier vele jonge talentvolle cultuurmakers hebben kunnen begeleiden in hun ontwikkeling. Instellingen (musea, theaters, bibliotheken) konden voor talentvolle **makers** een beroep doen op de presentatieregeling (met 50% financiering door de gemeente Utrecht) zodat hun werk alsnog op locatie uitgevoerd kon worden voor publiek.

Het **Cultureel Innovatiefonds Provincie Utrecht (CIPU)** is een voortzetting van de eerste tranches van het Steun- en herstelpakket. Het fonds voorziet in een sterke behoefte gezien het grote aantal aanvragers. De totaal gevraagde bijdrage overschrijdt het budget. Uit een externe evaluatie van het fonds blijkt een grote waardering van het veld voor de werkwijze van het fonds: transparant, bereikbaar, hulpvaardig en flexibel. De ambitie is daarom om het fonds door te laten groeien naar een dynamisch kennisplatform voor innovatie in de kunstensector. De huidige samenwerking met publieke en private initiatieven wordt daarbij uitgebreid met andere (landelijke) initiatieven³. In 2022 heeft het fonds zes projecttoekenningen gedaan. Daarnaast zijn vanuit het fonds drie innovatiecafés in de regio georganiseerd voor kruisbestuiving en kennisdeling. Ook is het ontwikkelprogramma 'Innoveren met Impact' opgezet. Het programma heeft als

³ Plan van Aanpak CIPU organisatie, juni 2022.

doel om vooral kleinere en dus vaak regionale instellingen te begeleiden in het proces van innovatief idee naar uitvoeringsplan. Naast begeleiding en coaching wordt ook de capaciteitsinzet van de instelling vergoed.

Voor het **herstel van het amateurleven** heeft de provincie samen met de gemeente Utrecht en ZIMIHC een herstelplan opgesteld. De uitvoering van het plan is in september 2022 gestart en bestaat uit bijeenkomsten en workshops voor amateurkunstverenigingen die verspreid door de hele provincie worden georganiseerd. De middelen hiervoor zijn met budget van gemeente en rijk verdriedubbeld.

Relatie Cultuur- en erfgoedprogramma

Het gehele Steun- en herstellpakket heeft ervoor gezorgd dat de doelen van het Cultuur- en erfgoedprogramma dichterbij zijn gekomen en dat er – ondanks de coronamaatregelen en de gevolgen daarvan - geen grote lacunes in de uitvoering van het Cultuur- en erfgoedprogramma zijn ontstaan. Dat komt mede door de rol die de provincie op zich heeft genomen en de wisselwerking tussen de regelingen in het Steun- en herstellpakket en de programmalijnen van het Cultuur- en erfgoedprogramma. We zien dat bij de festivals, bij cultuureducatie, de kasteel- en streekmusea en bij talentontwikkeling. De provincie heeft gekozen voor een vernieuwende aanpak (aanjager van innovatie, aandacht voor (jonge) makers, nieuwe regelingen) en heeft bij het opstellen van het Steun- en herstellpakket en de regelingen actief afstemming gezocht met de gemeenten en de sector (vraag- en oplossingsgericht).

Rol provincie

De uitvoering van het Steun- en herstellpakket heeft als *boost* gewerkt voor de samenwerking van provincie met de gemeenten en andere partijen (inclusief cofinanciering van gemeenten en andere partijen). De provincie is beter zichtbaar voor de sector, de gemeenten en andere partijen. De rol van de provincie is vergroot en het profiel verbreed. Bijkomend effect is dat door het Steun- en herstellpakket ervaring is opgedaan met het opstellen van regelingen met brede criteria, meer flexibiliteit en minder administratieve 'rompslomp' voor de instellingen.

Kanttekeningen

De evaluatie levert ook enkele kanttekeningen op. Zo vraagt het opstellen en uitvoeren van nieuwe regelingen om extra menskracht. Daar was de provincie zeker in het begin niet op voorbereid. Het systeem kon de extra aanvragen niet altijd aan, waardoor de procestijd soms erg lang was. De tweede kanttekening betreft het CIPU. Innovatie is soms moeilijk uit te leggen. De verantwoording vraagt om een andere benadering die minder gericht is op resultaat en meer op het proces. En als laatste ging het ministerie van OCW, ondanks de positieve reacties op het CIPU tot op heden niet in op de oproep om het CIPU te ondersteunen.

3 Vooruitkijken

De tussenevaluatie van het Cultuur- en erfgoedprogramma en het Steun- en herstelpakket leidt ook tot aanbevelingen voor de toekomst van het provinciaal cultuur- en erfgoedbeleid. Het gaat dan om mogelijkheden voor verbetering, nieuwe thema's die aan de orde kunnen komen en aspecten van het Steun- en herstelpakket die geïntegreerd kunnen worden in het cultuur- en erfgoedbeleid.

De aanbevelingen zijn gericht op de kortere termijn (2023 en 2024) en op de langere termijn waarvoor nieuw beleid zal worden geformuleerd. Tot slot gaan we in op de rol van de provincie.

3.1 Aanbevelingen

Uit de tussenevaluatie komen de volgende aanbevelingen voor aanpassingen in de programmalijnen van het Cultuur- en erfgoedprogramma (kortere termijn) en het cultuur- en erfgoedbeleid op de langere termijn:

- ⦿ Het **cultuureducatiebeleid** kan op de langere termijn meer afgestemd worden met dat van de gemeenten Utrecht en Amersfoort zodat gezamenlijk alle scholen in de provincie bereikt worden. Daarnaast kan het beleid de kansen benutten van de samenhang met het beleid op cultuurparticipatie en talentontwikkeling (van binnen naar buiten de school(tijd)). Ook kan in het beleid op langere termijn (nog) meer aandacht komen voor cultuureducatie in het speciaal onderwijs. Op de korte termijn verdient de aanscherping van de gestelde doelen en resultaten van het pilotprogramma voor het Voortgezet Onderwijs de aandacht.
- ⦿ Op de korte termijn blijft de verbreding naar de **maatschappelijke bibliotheek** de volle inzet vragen van de provincie en de partners zoals BISC, gemeenten en bibliotheken. Onderdeel daarvan is een verkenning naar het aanpassen van de verdeling van de provinciale inzet over basistaken (verminderen) en digitalisering, innovatie en maatschappelijke opgaven (vergroten). Op de langere termijn speelt de invulling van de door de staatssecretaris voorgestelde provinciale zorgplicht voor bibliotheken.
- ⦿ In **het beleid voor festivals** hoeft op de korte termijn geen verandering plaats te vinden. Deze sector heeft een moeilijke tijd achter de rug en moet eerst de kans krijgen weer toekomstbestendig worden. Het voortzetten van de inzet uit het Steun- en herstelpakket met dit doel ligt daarom voor de hand. Op de langere termijn kan het festivalbeleid meer in samenhang worden gebracht met beleid voor talentontwikkeling
- ⦿ Op de korte termijn zal het ministerie van OCW duidelijkheid moeten bieden over de toekomstige positie van de samenwerking met **de Culturele Stedelijke Regio Utrecht**. Die duidelijkheid kan leiden tot een aanscherping of juist een uitbreiding van het Cultuurprofiel van Utrecht en de bijbehorende

samenwerking van Amersfoort, Utrecht en de provincie (in afstemming met de andere gemeenten) met het rijk.

- ③ Om **de kwaliteit van de leefomgeving** op niveau te houden kan de provincie op korte termijn gemeenten stimuleren om op erfgoed meer budget, capaciteit en deskundigheid in te zetten. Dat kan worden aangevuld met een tijdelijk actieprogramma of de oprichting van een speciale taskforce die erfgoedwaarden positie geeft in de grote ruimtelijke opgaven. Het zorgdragen voor de bescherming van het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies en Neder-Germaanse Limes vraagt van de provincie als mede-siteholder permanente aandacht.
- ③ Met het fonds Erfgoedparels, het subsidiebudget voor het **duurzaam restaureren en gebruiken van monumenten**, kan de restauratieachterstand van de middelgrote rijksmonumenten langzaam ingelopen worden. Een knelpunt zit bij de grote restauraties, daarvoor zijn de beschikbare middelen te beperkt. De extra 5 miljoen euro is een eerste aanzet om dit probleem aan te pakken.
- ③ Het beleid voor het **Utrechts erfgoed beheren en bekend maken** stimuleert het maatschappelijk draagvlak voor erfgoed in de provincie. Op de langere termijn kunnen de projectsubsidies nog meer ingezet worden op het verbreden van publieksbereik (digitalisering, jongeren, nieuwe doelgroepen) en op het stimuleren van erfgoedparticipatie. Het laatste wint aan belang door de verwachte invoering van de Omgevingswet en de mogelijke ratificering van het Verdrag van Faro.

Wat betreft de mogelijke integratie van aspecten van het Steun- en herstelpakket in de lopende- en volgende beleidsperiode en nieuwe thema's die in de komende jaren spelen komen we tot de volgende aanbevelingen:

- ③ Door de nasleep van corona, maar ook door recente ontwikkelingen zoals de stijgende inflatie en de energiecrisis met dalende koopkracht als gevolg, blijft de **terugkeer van publiek** naar de cultuur- en erfgoedinstellingen onzeker. Het stimuleren en promoten van de programmering van kunst, cultuur en erfgoed heeft de aandacht in het cultuur- en erfgoedbeleid en in de regelingen van het Steun- en herstelpakket. Daarnaast is er behoefte aan meer inzicht in de vraag van het publiek naar cultuur en erfgoed. Om hieraan te voldoen kan de pilot van het Culturele Doelgroepenmodel in de hele provincie worden ingevoerd en de kan publieksonderzoek worden gestimuleerd.
- ③ Meerdere (kleinere) instellingen zoals musea, podia en de verenigingen zijn afhankelijk van actieve **vrijwilligers**. Zij constateren dat de problemen bij het werven en behouden van vrijwilligers ook na corona aanhouden. De partnerregeling uit het Steun- en herstelpakket voorziet in een ondersteuning van de sector hierbij en de partnerinstellingen hebben de ondersteuning ook in het reguliere aanbod. De knelpunten zijn echter groot en in overleg met de sector en de partnerinstellingen kan de ondersteuning bij het werven en behouden van vrijwilligers meer aandacht krijgen in het cultuur- en erfgoedbeleid.

- 🕒 Een mooie bijvangst van de regelingen uit het Steun- en herstelpakket is dat het de instellingen beter in staat heeft gesteld om de code *fair practice* na te leven. Tegelijkertijd blijft de **arbeidsmarktpositie** in de cultuur- en erfgoedsector kwetsbaar. Tijdens de coronamaatregelen was er sprake van uitstroom, daarnaast signaleren instellingen een gat tussen de (vak)opleidingen en het werkveld. De sector heeft te kampen met een personeelskrapte. Bij het verder ontwikkelen van het Steun- en herstelpakket op de korte termijn is de sector gebaat bij een gezamenlijk aanpak voor of onderzoek naar het werven van (nieuwe) arbeidskrachten, een betere instroming vanuit het onderwijs en een goede arbeidsmarktpositie in de sector.
- 🕒 Het **Innovatiefonds (CIPU)** heeft de ambitie uitgesproken om verder te ontwikkelen van projectenfondsen naar een platform. Een kennisinstituut waar uitwisseling plaatsvindt, atypische samenwerkingen tot stand komen en goede voorbeelden worden gepresenteerd en gedeeld. Een platform dat bijdraagt aan een innovatieve culturele sector in de provincie Utrecht en dat zelf ook innovatief te werk gaat in een publiek/private-samenwerking. De provincie heeft een rol om de meerwaarde van innovatie zichtbaar te maken, te verbinden met andere beleidsthema's en met partijen in de regio, en aansluiting te vinden bij landelijke initiatieven.
- 🕒 Het Steun- en herstelpakket heeft met de verschillende regelingen de sector ondersteund en zo tegelijkertijd bijgedragen aan het blijven bereiken van de doelen van het Cultuur- en erfgoedprogramma. Doordat het Steun- en herstelpakket tot stand kwam in nauwe afstemming met gemeenten en de sector zijn de regelingen toegesneden op daar waar de steun de grootste impact heeft. De waarde hiervan is vooral ook zichtbaar bij het beleid voor **talentontwikkeling en festivals**. Daarom zou de aard van de regelingen die ten goede kwamen aan de begeleiding van makers, regionale podia en (kwetsbare) programmering geïntegreerd kunnen worden in het beleid voor talentontwikkeling en festivals.
- 🕒 Bij verschillende aanbevelingen hierboven voor de korte en middellange termijn worden recente ontwikkelingen genoemd (arbeidsmarktpositie, inflatie, energiekosten, verduurzaming). Door die ontwikkelingen staan cultuur- en erfgoedinstellingen na corona nog steeds onder druk. Met het oog op deze ontwikkelingen is de inzet van de provincie (en haar partnerinstellingen) voor een **wendbare en weerbare sector** ook in de komende jaren noodzakelijk.

Rol provincie

De provincie is tijdens de coronacrisis vraaggericht te werk gegaan. In afstemming en samenwerking met de gemeenten en de cultuur- en erfgoedsector is opgehaald wat het culturele veld en de erfgoedsector nodig hebben. Dat betrof een intensivering van de afstemming met gemeenten en sector die de provincie zich in het Cultuur- en erfgoedprogramma al voorgenomen had.

Door deze werkwijze is de provincie een aanjager geweest voor netwerkvorming in de provincie en heeft zij de informatie die uit dat netwerk op tafel kwam direct om weten te zetten in instrumenten (regelingen). Deze proactieve probleemoplossende rol werd gewaardeerd door de sector en de gemeenten en was ook nodig ten tijde van de coronamaatregelen.

Ook in de komende jaren blijft de verbinding met gemeenten, sector en andere partijen belangrijk voor het uitvoeren van het cultuur- en erfgoedbeleid (inclusief de gewenste transitie naar wendbare en weerbare sector). De afstemming en samenwerking blijven van belang, tegelijkertijd zal de rol van de provincie meer evolueren naar bovenlokaal verbinder van alle partijen die een rol en verantwoordelijkheid op zich kunnen nemen in de uitvoering. Daarnaast heeft de provincie een belangrijke netwerkfunctie voor kennis en expertise zoals ook tot uiting komt in het Cultuur- en erfgoedprogramma en de Culturele Stedelijke Regio Utrecht. De belangrijkste doelgroepen daarbij blijven de gemeenten en de cultuur- en erfgoedsector. En de provincie heeft een rol in het signaleren en aanjagen van vernieuwing en ontwikkeling. Tot slot voert de provincie wettelijke taken uit en werkt met rijk en gemeenten samen in programma's.

Afsluitend

Ondanks corona en de bijbehorende maatregelen is het de provincie gelukt om samen met haar partners, gemeenten en de cultuur- en erfgoedsector op koers te blijven om de doelen uit het Cultuur- en erfgoedprogramma te halen. De regelingen uit het Steun- en herstelpakket hebben daar een grote bijdrage aan geleverd. De lopende beleidsperiode heeft geleid tot een zichtbare provincie die gegroeid is in haar rol; het overzien van gemeenschappelijke knelpunten, kansen voor verbinding en kennisbehoefte en daar ook verantwoordelijkheid voor heeft genomen. Op de korte termijn is het van belang om dit vast te houden en zo, aan de hand van bovenstaande aanbevelingen, alle doelen uit het Cultuur- en erfgoedprogramma tot 2024 zo goed mogelijk te realiseren. De uitkomsten van de tussenevaluatie geven ook aanknopingspunten voor een cultuur- en erfgoedbeleid op de middellange termijn. Dat zijn enerzijds onderwerpen uit het huidige beleid die meer in samenhang een vervolg kunnen krijgen. En anderzijds (nieuwe) uitdagingen die op de cultuur- en erfgoedsector afkomen en waarbij de provincie vanuit haar rol een toegevoegde waarde kan hebben.

DSP-groep BV
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam
+31 (0)20 625 75 37

dsp@dsp-groep.nl
KvK 33176766
www.dsp-groep.nl

DSP-groep is een onafhankelijk bureau voor onderzoek, advies en management, gevestigd aan de IJ-oeveren in Amsterdam. Sinds de oprichting van het bureau in 1984 werken wij veelvuldig in opdracht van de overheid (ministeries, provincies en gemeenten), maar ook voor maatschappelijke organisaties op landelijk, regionaal of lokaal niveau. Het bureau bestaat uit 40 medewerkers en een groot aantal freelancers.

Dienstverlening

Onze inzet is vooral gericht op het ondersteunen van opdrachtgevers bij het aanpakken van complexe beleidsvraagstukken binnen de samenleving. We richten ons daarbij met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van zo'n vraagstuk. In dit kader kunnen we bijvoorbeeld een onderzoek doen, een registratie- of monitorsysteem ontwikkelen, een advies uitbrengen, een beleidsvisie voorbereiden, een plan toetsen of (tijdelijk) het management van een project of organisatie voeren.

Expertise

Onze focus richt zich met name op de sociale, ruimtelijke of bestuurlijke kanten van een vraagstuk. Wij hebben o.a. expertise op het gebied van transitie in het sociaal domein, kwetsbare groepen in de samenleving, openbare orde & veiligheid, wonen, jeugd, sport & cultuur.

Meer weten?

Neem vrijblijvend contact met ons op voor meer informatie of om een afspraak te maken. Bezoek onze website www.dsp-groep.nl voor onze projecten, publicaties en opdrachtgevers.

